

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๒๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

เรื่อง โคลงสุภาชิตโสฬสไตรยางค์ (๑)

ครูผู้สอน ครูรุ่งพิรุณ เชื้อนรอบ

ครูฟาริตะห์ เบญญาภาจ

โคลงสุภาชาติโสฬสไตรยางค์ (๑)

คำถามชวนคิด

๓ สิ่งที่ภาคภูมิใจ

๓ สิ่งที่ยากแก่ไข

กิจกรรม

ศึกษาใบความรู้

เรื่อง โคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์

ใบความรู้ เรื่อง “โคลงสุภาชิตโสฬสไตรยางค์”
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง ขวนคิดจากบทประพันธ์ (๑)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

“โคลงสุภาชิตโสฬสไตรยางค์”

โคลงโสฬสไตรยางค์เดิมเป็นสุภาชิตภาษาอังกฤษ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้ไว้ในราชสำนักแปลและประพันธ์เป็นโคลงภาษาไทย ดังปรากฏในจดหมายเหตุพระราชกิจรายวันพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตอนหนึ่งว่า วันที่ ๔๔๕๑ (หมายถึงวันที่ ๔๔๕๑ ในรัชกาลที่ ๕) วัน ๒๓๒๒ ค่ำ ปีมะโรง โทศก จุลศักราช ๑๒๔๒ (วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๓) “...กรมหมื่นพิชิต (ต่อมาคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร) ถวายโคลงโสฬสไตรยางค์ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปแต่งแก้ไขใหม่ให้ถูกต้องกับความในภาษาอังกฤษ”

โคลงสุภาชิตโสฬสไตรยางค์เป็นโคลงสี่สุภาพซึ่งมีบทนา ๑ บท เนื้อเรื่อง ๑๖ บท และบทสรุป ๑ บท ซึ่งบอกจำนวนสุภาชิตว่ามี ๑๖ หมวด หมวดละ ๓ ข้อ รวมเป็น ๔๘ ข้อ ในพระราชนิพนธ์นี้ “ไตรยางค์” หมายถึง จำนวนสิ่งที่ควรแสวงหาหรือควรละเว้น ซึ่งในโคลงแต่ละบทจะมีอยู่ ๓ สิ่ง ส่วนคำว่า “โสฬส” หมายถึง ๑๖ ดังนั้น “โสฬสไตรยางค์” จึงหมายถึง ข้อควรกระทำไม่ควรกระทำ ๓ ประการ ซึ่งมีจำนวน ๑๖ ข้อ เช่น บทที่หนึ่งกล่าวถึง สามสิ่งควรรัก (Three Things to Love) ได้แก่ ความกล้า (Courage) ความสุภาพ (Gentleness) และความรักใคร่ (Affection) บทที่สองกล่าวถึงสามสิ่งที่ดีควรชม (Three Things to Admire) ได้แก่ อำนาจ ปัญญา (Intellectual Power) เกียรติยศ (Dignity) และมีมารยาดี (Gracefulness) เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในแง่วรรณคดีคำสอน จะเห็นว่าโคลงสุภาชิตโสฬสไตรยางค์ มีข้อแนะนำเกี่ยวกับการประพฤติตนที่ครอบคลุมกว้างขวางตั้งแต่เรื่องของตัวเราเอง มีตรสหาย ชาติบ้านเมืองไปจนถึงสังขารชีวิต

ศึกษาใบความรู้

เรื่อง โคลงสุภาชิตโสฬสไตรยางค์

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

กิจกรรม

“ใช่” หรือ “ไม่ใช่”

รูปแบบกิจกรรม

๑. ครูถามคำถามจากใบความรู้ เรื่อง โคลงสุภาษิต
โสฬสไตรยางค์
๒. ให้นักเรียนตอบคำถามว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่”

“ใช่ หรือ ไม่ใช่”

โคลงสุภาภิตโสฬสไตรยางค์
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เป็นผู้พระราชทานนิพนธ์ใช่หรือไม่

“ใช่ หรือ ไม่ใช่”

โคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์มีที่มาจาก
สุภาษิตของไทยแท้ ๆ ใช่หรือไม่

“ใช่ หรือ ไม่ใช่”

โคลงสุภาชิตโสฬสไตรยางค์มีที่มาจาก
สุภาชิตภาษาอังกฤษ รัชกาลที่ ๕
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กวีใน
ราชสำนักแปลและประพันธ์เป็นโคลงภาษาไทย

“ใช่ หรือ ไม่ใช่”

โคลงสุภาภิชิตโสฬสไตรยางค์แต่งด้วย
คำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ
ใช่หรือไม่ใช่

“ใช่ หรือ ไม่ใช่”

โคลงสุภาชิตโสฬสไตรยางค์แต่งด้วย
คำประพันธ์ประเภท โคลงสี่สุภาพ

“ใช่ หรือ ไม่ใช่”

คำว่า “โศภส” หมายถึง ๑๖
ใช่หรือไม่

“ใช่ หรือ ไม่ใช่”

คำว่า ไตรยางค์

ในโคลงสุภาพยี่สิบสี่บาทไตรยางค์ หมายถึง
อักษรสามหมู่ใช่หรือไม่ใช่

“ใช่ หรือ ไม่ใช่”

ไตรยางค์ ในโคลงสุภาพิตโสฬส

ไตรยางค์ หมายถึง จำนวนสิ่งที่ควร

แสวงหาหรือควรละเว้น ในโคลงแต่ละ

บทจะมีอยู่ ๓ สิ่ง

“ใช่ หรือ ไม่ใช่”

คำว่า “โศภสไตรยางค์” หมายถึง
ข้อควรกระทำไม่ควรกระทำ ๓ ประการ
ซึ่งมีจำนวน ๑๖ ข้อ
ใช่หรือไม่

กิจกรรม

อ่านโคลง...ถอดความ

รูปแบบกิจกรรม

๑. นักเรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ ๔ - ๕ คน
๒. แต่ละกลุ่มรับใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...
ถอดความ ตามหมายเลข ดังนี้

รูปแบบกิจกรรม

หมายเลข ๑

สามสิ่งควรรัก

หมายเลข ๒

สามสิ่งควรชม

หมายเลข ๓

สามสิ่งควรเกลียด

หมายเลข ๔

สามสิ่งควรรังเกียจตีเตือน

รูปแบบกิจกรรม

- หมายเลข ๕ สามสิ่งควรเคารพ
- หมายเลข ๖ สามสิ่งควรยินดี
- หมายเลข ๗ สามสิ่งควรปรารถนา
- หมายเลข ๘ สามสิ่งควรอ่อนวอนขอ

ใบงานที่ ๗

ใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...ถอดความ
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง โนม่น้าวใจให้เชื่อถือ
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง ขวนคิดจากบทประพันธ์ (๑)
 รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๒๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านบทประพันธ์ที่กำหนด หาความหมายของคำศัพท์ และถอดคำประพันธ์

หมายเลข ๑

สามสิ่งควรรัก

ความกล้า ความสุภาพ ความรักใคร่

ควรกล้ากล้ากลัวน้อย	ทั้งหทัย แท้แธ
สุภาพพจน์ภายใน	จิตพร้อม
ความรักประจักษ์ใจ	จริงแน่ นอนฤ
สามสิ่งควรรักน้อม	จิตให้สนิทจริง

ถอดคำประพันธ์

.....

.....

.....

.....

.....

คำศัพท์น่ารู้

๑. หทัย	แปลว่า	หัวใจ, ใจ
๒. สุภาพ	แปลว่า	สุภาพ
๓. พจน์	แปลว่า	คำพูด, ถ้อยคำ
๔. จิต	แปลว่า	ใจ, สิ่งที่ทำหน้าที่คิด นึก รับความรู้สึก
๕. ประจักษ์	แปลว่า	ชัดเจน, แจ่มแจ้ง, รู้ชัด, ปรากฏชัด
๖. สนิท	แปลว่า	ใกล้ชิด, คู่ันเคย

สมาชิกในกลุ่ม

- ๑..... เลขที่.....
- ๒..... เลขที่.....
- ๓..... เลขที่.....
- ๕.....

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ฝึกถอดคำประพันธ์

ปราชญ์แสดงดำริด้วย

โสพสหมดหมวดปาง

เป็นมาติกาทาง

หวังสวัสดีขจัดทุกขั้สร้าง

ไตรยางค์

ก่อนอ้าง

บัณทิต แสวงเฮย

สีบสร้องศุภผล

ฝึกถอดคำประพันธ์

ปราชญ์

หมายถึง

ผู้มีปัญญา

ตำริ

หมายถึง

คิด

ไตรยางค์

หมายถึง

สามส่วน

โสฬส

หมายถึง

สิบหก

ฝึกถอดคำประพันธ์

มาติกา

หมายถึง

แม่บท

บัณฑิต

หมายถึง

ผู้มีปัญญา

สวัสดิ์

หมายถึง

ความสุข

ศุภผล

หมายถึง

ผลของความดีงาม

ฝึกถอดคำประพันธ์

ถอดความ

ผู้มีความรู้แสดงความคิดด้วยองค์สาม ที่มีสิบหกข้อ
เป็นแนวทางให้ผู้มีปัญญาแสวงหาความรู้ เพื่อหวังให้
ความสุขกำจัดความยากลำบาก แล้วร้องสรรเสริญต่อ
ผลของความดีงาม

ศึกษาใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรรัก

ความกล้า ความสุภาพ ความรักใคร่

ควรกล้ากล้ากล่าวถ้อย

ทั้งทักทาย แท้แสบ

สุภาพพจน์ภายใน

จิตพร้อม

ความรักประจักษ์ใจ

จริงแน่ นอนถ

สามสิ่งควรรักน้อม

จิตให้สนิทจริง

ถอดคำประพันธ์

.....

.....

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ศึกษาใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรรชม

อำนาจปัญญา เกียรติยศ มีมารยาทดี

ปัญญาสติล้ำ

อำนาจศักดิ์ศฤงคาร

มารยาทเรียบร้อยสถาน

สามสิ่งควรจักตั้ง

เลิศญาณ

มังขัง

เสี่ยมเงื่อน งามนอ

แต่ช่องสรรเสริญ

ถอดคำประพันธ์

.....
.....

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ศึกษาใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรเกลียด

ความดูร้าย ความหยิ่งกำเริบ อกตัณญู

ใจบาปจิตหยาบร้าย

ทารุณ

กำเริบเอิบเกินสกุล

หยิ่งก้อ

อีกหนึ่งห่อนรู้คุณ

ใครปลุก ผึงแฮ

สามสิ่งควรเกลียดท้อ

จิตแท้อย่าสมาน

ถอดคำประพันธ์

.....

.....

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ศึกษาใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรรังเกียจเตือน
ชั่วเลวทราม มารยา ฤษยา

ใจชั่วชาติต่ำช้า	ทรชน
ทุจริตมารยาปน	ปกไว้
หึงจิตคิดเกลียดคน	ดีกว่า ตัวเฮ
สามส่วนควรเกียจไถ่	เกลียดช่องสมาคม

ถอดคำประพันธ์

.....

.....

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ศึกษาใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรเคารพ

ศาสนา ยุติธรรม สละประโยชน์ตนเอง

ศาสนาสอนสั่งให้

หนึ่งยุติธรรมไปมี

ประพฤติเพื่อประโยชน์ศรี

สามสิ่งควรรอบรู้

ประพฤติดี

เลือกผู้

สวัสดีทั่ว กันแฮ

เคารพเรื่องเจริญคุณ

ถอดคำประพันธ์

.....

.....

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ศึกษาใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรมี

งาม   ตรงตรง   ไทยแก้ตน

สรรพางค์โสภาคพร้อม	ธัญลักษณ์
ภษิตจิตประจักษ์	ชื่อพร้อม
เป็นสุขโสดตนรัก	การชอบ ธรรมนา
สามสิ่งควรชกน้อม	จิตให้ยินดี

ถอดคำประพันธ์

.....

.....

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ศึกษาใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรปรารถนา

ความสุขสบาย   มิตรสหายที่ดี   ใจสบายปรุโปร่ง

สุขกายวายโรคร้อน

รำคาญ

มากเพื่อนผู้วานการ

ชีพได้

จิตแผ้วผ่องสำราญ

รมยสุข เกษมแฮ

สามสิ่งควรจักให้

รีบร้อนปรารถนา

ถอดคำประพันธ์

.....

.....

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ศึกษาใบงานที่ ๗ เรื่อง อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรอ่อนวอนขอ

ความเชื่อถือ   ความสงบ   ใจบริสุทธิ์

ศรัทธาทำจิตหมั่น

คงตรง

สงบระงับดับประสงค์

สิ่งเศร้า

จิตสะอาดปราศสิ่งพะวง

วุ่นขุ่น หมองแฮ

สามส่วนควรไฝ่เฝ้า

แต่ตั้งอธิษฐาน

ถอดคำประพันธ์

.....

.....

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

กิจกรรม

ตรวจสอบความถูกต้อง
จากอ่านโคลง...ถอดความ

อ่านโคลง... ถอดความ

สามสิ่งควรรัก

ความกล้า ความสุภาพ ความรักใคร่

ควรกล้า กล้า กล้า ว ถ้อย

ทั้ง หทัย แท้ แเฮ

สุภาพ พจณ์ ภาย ใน

จิต พร้อม

ความรัก ประจักษ์ ใจ

จริง แน่ นอน ฤ

สามสิ่ง ควร รัก น้อม

จิต ให้ สนิท จริง

สามสิ่งควรรัก

๑. กล้าที่จะพูดด้วยความจริงใจ

ความกล้า

๒. มีความสุขภาพอ่อนนุ่มจากภายใน

ความสุขภาพ

๓. มอบความรักให้กับผู้อื่นด้วย
ความจริงใจ

ความรักใคร่

อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรม

อำนาจปัญญา เกียรติยศ มีมารยาทดี

ปัญญาสติล้ำ

เลิศญาณ

อำนาจศักดิ์ศฤงคาร

มั่งขั่ง

มารยาทเรียบร้อยมีสถาน

สั่งยมเงื่อน งามนอ

สามสิ่งควรจักตั้ง

แต่ซ้องสรรเสริญ

สามสิ่งควรม

๑. การมีปัญญาที่ดีจะช่วยแก้ไข
ปัญหาได้

๒. มีเกียรติยศ ย่อมสร้างความมั่นคง

๓. หากมารยาทดีจะส่งผลให้สง่างาม

อำนาจปัญญา

เกียรติยศ

มีมารยาทดี

อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรเกลียด

ความดูร้าย ความหยิ่งกำเริบ ออกตัญญู

ใจบาปจิตหยาบร้าย

ทารุณ

กำเริบเอิบเกินสกุล

หยิ่งก้อ

อีกหนึ่งห่อนรู้คุณ

ใครปลุก ผึงแฮ

สามสิ่งควรเกลียดท้อ

จิตแท้อย่าสมาน

สามสิ่งควรเกลียด

๑. การมีจิตใจที่ชั่วร้าย ชอบใช้กำลัง

ความดุร้าย

๒. การมีจิตใจที่เย่อหยิ่ง จองหอง

ความหยิ่งกำเริบ

๓. การลืมนบุญคุณคนที่มีพระคุณ
ต่อตนเอง

อกตัญญู

อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรระวังเกียรติเตียน

ชั่วเลวทราม มารยา ฤชยา

ใจชั่วชาติต่ำช้า

ทรชน

ทุจริตมารยาปน

ปกไว้

หึงจิตคิดเกลียดคน

ดีกว่า ตัวเฮ

สามส่วนควรระวังใกล้

เกลียดช่องสมาคม

สามสิ่งควรระวังเกียรติเตียน

๑. มีจิตใจที่ชั่วช้า ต่ำทราม
๒. คิดโกงผู้อื่น มีความไม่จริงใจ
๓. อิจฉาริษยาคนที่ดีกว่าตนเอง

ชั่วเลวทราม

มารยา

ฤษยา

อ่านโคลง... ถอดความ

สามสิ่งควรเคารพ

ศาสนา ยุติธรรม สละประโยชน์ตนเอง

ศาสนาสอนสั่งให้

หนึ่งยุติธรรมไปมี

ประพฤติเพื่อประโยชน์ศรี

สามสิ่งควรรอบรู้

ประพฤติดี

เลือกผู้

สวัสดีทั่ว กันแฮ

เคารพเรื่องเจริญคุณ

สามสิ่งควรเคารพ

๑. ศาสนา สอนให้เราประพฤติดี

ศาสนา

๒. ความยุติธรรม สอนให้เราไม่เลือกข้าง หรือฝักใฝ่ฝ่ายใด

ยุติธรรม

๓. เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

สละประโยชน์ตนเอง

อ่านโคลง...ถอดความ

สามสิ่งควรมินดี

งาม   ตรงตรง   ไทยแก้ตน

สรรพางค์โสภาคพร้อม

ธัญลักษณ์

ภาษิตจิตประจักษ์

ชื่อพร้อม

เป็นสุขสอดตนรัก

การชอบ   ธรรมนา

สามสิ่งควรชกน้อม

จิตให้ยินดี

สามสิ่งควรรยีนดี

๑. มีรูปร่างที่เรียกว่ามีลักษณะที่ดี

งาม

๒. พูดอย่างซื่อตรงตามใจคิด

ตรงตรง

๓. มีอิสระเสรี ทำสิ่งใดได้ทำตามใจคิด

ไทยแก่ตน

อ่านโคลง... ถอดความ

สามสิ่งควรปรารถนา

ความสุขสบาย   มิตรสหายที่ดี   ใจสบายปรุโปร่ง

สุขกายวายโรคร้อน
มากเพื่อนผู้วานการ
จิตแผ้วผ่องสำราญ
สามสิ่งควรจักให้

รำคาญ
ชีพได้
รมยสุข   เกษมแฮ
รีบร้อนปรารถนา

สามสิ่งควรปรารถนา

๑. การไม่เจ็บป่วย การไม่มีโรค

ความสุขสบาย

๒. มีเพื่อนที่ดี สามารถพึ่งพาได้

มิตรสหายที่ดี

๓. มีใจที่บริสุทธิ์แจ่มใส

ใจสบายปรุโปร่ง

อ่านโคลง... ถอดความ

สามสิ่งควรอ่อนวอนขอ

ความเชื่อถือ   ความสงบ   ใจบริสุทธิ์

ศรัทธาทำจิตหมั่น

คงตรง

สงบระงับดับประสงค์

สิ่งเศร้า

จิตสะอาดปราศสิ่งพะวง

วุ่นวุ่น หมองแฮ

สามส่วนควรใฝ่เฝ้า

แต่ตั้งอธิษฐาน

สามสิ่งควรอ่อนวอนขอ

๑. การมีศรัทธาทำให้จิตใจมั่นคง
๒. ความสงบ จะยับยั้งความฟุ้งซ่าน
๓. มีจิตใจที่สะอาดจะไม่มีสิ่งที่ต้อง
พะวงและเศร้าหมอง

ความเชื่อถือ

ความสงบ

ใจบริสุทธิ์

สรุปความรู้

โคลงสุภาวชิตโสฬสไตรยางค์เต็มเป็นสุภาวชิต
อังกฤษ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กวีในราชสำนักแปลและ
ประพันธ์เป็นโคลงภาษาไทย โคลงสุภาวชิตโสฬส
ไตรยางค์จำแนกเนื้อความเป็น ๑๖ หมวด หมวดละ
๓ ข้อ รวมเป็น ๔๘ ข้อ

สรุปความรู้

อธิบายสุภาษิตที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม ซึ่งเป็น
เรื่องใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคน ทุกฐานะ
ทุกอาชีพ ได้นำไปเป็นเครื่องโน้มนำให้
ประพฤติดชอบอย่างผู้มีสติและเพิ่ม
ความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเอง

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

โคลงสุภาชาติโสฬสไตรยางค์

(๒)

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. หนังสือเรียนภาษาไทยวรรณคดีวิจักษ์ ม.๒
๒. ใบงานที่ ๘ หมายเลข ๙-๑๖ เรื่อง โคลงสุภาษิต
โสฬสไตรยางค์
๓. ใบงานที่ ๘.๑ เรื่อง สุภาษิตสะท้อนคิด...พินิจคุณค่า

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

